

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE BOSNA-HERSEK ARASINDA SOSYAL GÜVENLİK SÖZLEŞMESİ

Türkiye Cumhuriyeti ile Bosna-Hersek, iki devlet arasında sosyal güvenlik alanında iyi ilişkiler kurmak amacıyla aşağıdaki konularda anlaşmışlardır.

I. BÖLÜM GENEL HÜKÜMLER

Madde 1 Tanımlar

(1) Bu Sözleşmenin uygulanmasında :

1. "Akit Taraflar" Türkiye Cumhuriyetini ve Bosna-Hersek'i,
2. "Mevzuat" Bu Sözleşmenin 2. maddesinde belirtilen sosyal güvenlik rejimleri ve kollarına ilişkin kanunlar, tüzükler ve diğer hukuki mevzuatı,
3. "Yetkili Makam" Türkiye Cumhuriyeti bakımından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile diğer ilgili bakanlıkları, Bosna-Hersek bakımından 2. madde 1. fıkrada belirtilen mevzuatlardan sorumlu bakanlıkları,
4. "Yetkili Kurum" Bu Sözleşmenin 2. maddesinde belirtilen mevzuatların uygulanmasından sorumlu kurumları,
5. "Kurum" Bu Sözleşmenin 2. maddesinde belirtilen mevzuatların tamamını veya bir kısmını uygulamakla görevli makam ya da kurumu,
6. "Sigortalı" Bu Sözleşmenin 2. maddesinde belirtilen mevzuatların uygulandığı ve uygulanmış olduğu kimseleri,
7. "Sigortalılık Süresi" Bu Sözleşmenin 2. maddesinde belirtilen mevzuatlara göre prim veya kesenek ödenmiş, ödenmiş sayılan ya da bu mevzuatlara göre tanınan süreleri,

8. "Aylık ve Gelir" (Para olarak ödenen yardım), Bu Sözleşmenin 2. maddesinde belirtilen mevzuatlarda öngörülen herhangi bir aylığı, para şeklindeki diğer yardımları,

9. "Yardım" (ayni yardım) Bu Sözleşmenin 2. maddesinde belirtilen mevzuatlarda öngörülen sağlık ve para şeklinde ödenmeyen diğer yardım ve hizmetleri,

10. "Oturma" Hukuki kurallara uygun ve kayıtlı olarak kişinin ikamet ettiği yeri,

11. "Bulunma" Akit taraflardan birinin ülkesinde daimi ikametgahı olan kimsenin, diğer akit tarafın ülkesinde geçici olarak bulunmasını,

12. "Aile Bireyi" Yetkili kurumca uygulanan mevzuata göre aile bireyi olarak tanımlanan veya öyle kabul edilen kimseleri,

13. "Hak Sahibi" Yardımlar hangi mevzuata göre yapılıyorsa, o mevzuata göre hak sahibi olarak tanımlanan veya öyle kabul edilen kimseleri,

14. "İrtibat Bürosu" İdari anlaşma ile belirlenecek ve bu sözleşmenin uygulanmasını sağlamak amacıyla tarafların yetkili kurumları arasında doğrudan irtibatı sağlayacak kurumu, ifade eder.

(2) Birinci fıkrada tanımlanmayan herhangi bir terim, uygulanacak mevzuatta hangi anlamda kullanılmış ise, o anlamı ifade eder.

Madde 2 **Sözleşmenin Uygulanacağı Mevzuat**

(1) Bu Sözleşme aşağıdaki mevzuatları kapsar.

-Bosna-Hersek bakımından;

1. Analığın korunması ve iş kazaları ile meslek hastalıklarını da kapsayacak şekilde zorunlu sağlık sigortası mevzuatı,

2. İş kazaları ve meslek hastalıkları güvencesini de kapsayacak şekilde zorunlu emeklilik sigortası, (Yaşlılık, malullük ve ölüm aylığı),

3. İşsizlik sigortası.

4. Analık nedeniyle ödenen nakdi yardımlar.

-Türkiye bakımından;

1. İşçileri kapsayan Sosyal Sigortalar mevzuatı ile Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar mevzuatı (malullük, yaşlılık, ölüm, iş kazası ve meslek hastalıkları, hastalık ve analık),

2. Devlet memurlarının emeklilik haklarını düzenleyen Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı mevzuatı (malullük, yaşlılık ve ölüm),

3. Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu mevzuatı ile Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar mevzuatı (malullük, yaşlılık ve ölüm),

4. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Geçici 20. maddesine tabi olan sandıklarla ilgili mevzuat. (malullük, yaşlılık, ölüm, iş kazası ve meslek hastalıkları, hastalık ve analık),

5. Bir hizmet akdine tabi olarak çalışan sigortalılar açısından uygulanan İşsizlik Sigortası Mevzuatı.

(2) Bu Sözleşme, bu maddenin 1. fıkrasında belirtilen mevzuatı değiştiren, yeniden düzenleyen birleştiren veya bu mevzuat yerine geçen ya da bu mevzuata ek hükümler getiren her türlü mevzuata da uygulanır.

(3) Bu Sözleşmenin yeni bir sosyal güvenlik rejimine veya yeni bir sosyal sigorta koluna dair mevzuatı kapsamı, akit taraflar arasında bu amaçla yeni bir Sözleşme imzalanması yolu ile gerçekleştirilir.

Madde 3

Kişisel Uygulama Alanı

Bu Sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça, bu Sözleşme hükümleri, her iki akit taraf mevzuatından birine veya her ikisine evvelce tabi olmuş bulunan veya akit taraflardan birinin mevzuatına halen tabi olan kişiler ve bunların aile bireyleri ile hak sahiplerine uygulanır.

Madde 4

İşlem Eşitliği

Bu Sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça, akit taraflardan birinin ülkesinde oturan ve kendilerine bu Sözleşme hükümleri uygulanan kimseler, oturdukları ülkenin mevzuatının sağladığı hak ve yükümlülükler bakımından diğer akit tarafın vatandaşları ile eşit işlem görürler.

Madde 5

Yardımların İhracı

Akit taraflardan birinin mevzuatına göre elde edilen yardımlar, bu Sözleşmede aksine bir hüküm yoksa, 3. madde kapsamında bulunan kimselerin diğer taraf ülkesinde veya akit taraf ülkeleri dışında üçüncü bir ülkede oturmaları halinde de aynen ödenir.

Madde 6

Yardımların Birleşmemesi

(1) Bir yardımın diğer sosyal güvenlik yardımlarıyla veya bir kazançla birleşmesi halinde, akit taraflardan birinin mevzuatına göre yardımın azaltılması, durdurulması veya kesilmesi gerekiyorsa, diğer akit tarafın mevzuatı gereğince sosyal güvenlik yardımlarına hak kazanılmış olması veya diğer akit taraf ülkesinde bir kazanç elde edilmesi halinde de aynı hükümler uygulanır.

(2) Bu maddenin 1. fıkrası hükümleri her iki tarafın yetkili kurumlarınca ödenen malullük, yaşlılık ve ölüm aylıkları ile meslek hastalığı ve iş kazası yardımlarına uygulanmaz.

II. BÖLÜM **UYGULANACAK MEVZUAT**

Madde 7 **Genel Kurallar**

Bu Sözleşmede aksine bir hüküm yoksa;

(1) Bir taraf ülkesinde ücretli çalışanlar, bu çalışmaları ile ilgili olarak, kendilerinin diğer taraf ülkesinde oturmaları ya da işverenin veya işverenin işyeri merkezinin diğer taraf ülkesinde bulunması halinde dahi, çalıştıkları taraf ülke mevzuatına tabi olur.

(2) Faaliyetini bir taraf ülkesinde icra eden bağımsız çalışan, diğer taraf ülkede otursa dahi, faaliyetini yürüttüğü taraf ülke mevzuatına tabi olur.

(3) Akit taraflardan birinin memurları ve bu ad altında sayılan kişiler kendilerini çalıştıran akit tarafın mevzuatına tabi olurlar.

Madde 8 **Geçici Görevle Çalışanlar**

(1) Akit taraf ülkesinde istihdam edilen bir ücretli çalışan, işvereni tarafından belirli bir işin ifası için diğer akit taraf ülkesine geçici görevli olarak gönderilirse, bu kimse aynı işverenin ücretli çalışanı sıfatını koruduğu takdirde, 24 ayı geçmemek koşulu ile birinci akit taraf ülkesinin mevzuatına tabi olur. Her iki akit tarafın yetkili makamlarının önceden onaylaması ile bu süre toplam 60 ayı geçmemek kaydıyla uzatılabilir.

(2) Akit taraflardan birinin ülkesinde bir mesleki faaliyet icra eden bağımsız çalışan, faaliyetini geçici olarak diğer akit taraf ülkede gerçekleştirmek amacı ile bu ülkeye gittiği takdirde, 24 aya kadar birinci akit taraf ülke mevzuatına tabi olur. Her iki akit tarafın yetkili makamlarının önceden onaylaması ile bu süre toplam 60 ayı geçmemek kaydıyla uzatılabilir.

Madde 9 **Uluslararası Taşımacılık Personeli**

(1) Bir işyerinin, başkası hesabına veya kendi adına karayolu, havayolu, demiryolu veya denizyolu ile uluslararası yolcu veya mal taşımacılığı yapan ve işyeri merkezi diğer akit taraf ülkesinde bulunan, dolaşan veya sefer yapan personelinden olan kimse, bu tarafın mevzuatına tabi olur.

(2) Anılan işyerinin merkezinin bulunduğu taraf dışındaki akit taraf ülkesindeki bir temsilciliği tarafından çalıştırılan kimse bu temsilciliğin bulunduğu tarafın mevzuatına tabi olur.

Madde 10 **Gemi Adamları**

(1) Akit taraflardan birinin bayrağını taşıyan gemide çalışanlar, bu akit tarafın mevzuatına tabi olurlar.

(2) Akit taraflardan birinin limanında veya karasularında ücretli çalışan ve gemi mürettebatından olmayan bir kimse, diğer akit taraf ülke bayrağını taşıyan bir geminin yükleme, boşaltma veya tamir işlerinde çalışır ya da bu işlere nezaret ederse, hakkında limanın veya karasularının bulunduğu taraf ülkenin mevzuatı uygulanır.

(3) Akit taraflardan birinin bayrağını taşıyan bir gemide bir faaliyet icra eden ve bu faaliyet için kendisine işyeri merkezi veya ikametgahı diğer akit taraf ülkesinde bulunan bir müessese veya kimse tarafından ücret ödenen kimse, ikinci tarafın mevzuatına, o devletin ülkesinde oturuyorsa tabi olur; ücreti ödeyen müessese veya kimse anılan mevzuatın uygulanmasında işveren sayılır.

Madde 11 **Diplomatik Misyonlar ve Konsolosluk Görevlileri**

(1) Akit taraf ülkelerden birinin diplomatik misyonlarında veya konsolosluklarında çalışan diplomatlar ile diplomatların özel hizmetlerinde çalışmak üzere bu misyonların bağlı olduğu akit tarafça görevlendirilenler, gönderen tarafın mevzuatına tabi olurlar.

(2) Bu maddenin 1. fıkrasında bahsedilen hizmetliler mahallinden istihdam edilmiş ise, bulunulan tarafın mevzuatına tabidirler. Ancak, bu kimseler istihdam eden ülkenin vatandaşı iseler, işe alındıkları tarihi takip eden üç ay içerisinde, istihdam eden tarafın mevzuatının uygulanmasını tercih edebilirler.

(3) Bu maddenin 1. ve 2. fıkraları kapsamında olmayanlar hakkında işyerinin bulunduğu tarafın mevzuatı uygulanır.

Madde 12 **İstisnalar**

İki tarafın yetkili makamları, işçi ve işverenin talebi üzerine, bir kimse veya kişi grupları hakkında uygulanacak mevzuat bakımından bu sözleşmenin 7-11 inci maddelerine istisna teşkil eden hükümler üzerinde anlaşabilirler.

III. BÖLÜM ÖZEL HÜKÜMLER

I. KISIM HASTALIK VE ANALIK YARDIMLARI

Madde 13 Sigortalılık Sürelerinin Birleştirilmesi

Akit taraflardan birinin mevzuatına göre yardımlardan yararlanmak için belirli sigortalılık sürelerinin tamamlanmış olması gerekiyorsa, bu tarafın yetkili kurumu, diğer taraf ülkesinde geçmiş olan sigortalılık sürelerini, aynı zamana rastlamamak koşulu ile, kendi mevzuatına göre geçmiş gibi değerlendirir.

Madde 14 Diğer Akit Taraf Ülkede Sağlık Yardımlarının Yapılması

(1) İşverenleri tarafından belli bir işin icrası için geçici görevle diğer akit taraf ülkesine gönderilen sigortalı şahsın ve yanlarında oturan aile bireylerinin sağlık durumları derhal (acil) tedaviyi gerektirdiği zaman, iş merkezinin bulunduğu akit tarafın yetkili kurumu nam ve hesabına, hastalık veya analık sigortası yardımlarının tamamından, yararlanırlar.

(2) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre sigortalı olarak çalışan kimseler ile yanlarında oturan aile bireyleri, diğer akit taraf ülkesinde geçici olarak buldukları sırada, sağlık durumları derhal (acil) sağlık yardımı yapılmasını gerektirdiği zaman, sigortalı buldukları akit tarafın yetkili kurumu nam ve hesabına hastalık veya analık sigortası yardımlarından, yararlanırlar.

(3) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre sigortalı çalışan kimseler ile yanlarında oturan aile bireyleri, akit taraf ülke kurumunca sağlanan hastalık veya analık sigortası yardımlarından yararlanmakta iken, kendi ülkesine döndüğü takdirde, bu yardımlardan yararlanmaya devam ederler. Ancak ilgili, akit taraf ülkesine dönmeden önce diğer akit tarafın yetkili kurumunun iznini almak zorundadır. İzin talebi, ilgilinin sağlık durumunun diğer akit tarafa dönmesine uygun olmadığı hakkında rapor verilmesi halinde ret olunur.

Söz konusu izin önceden alınmamış ise, sonradan da verilebilir.

(4) Yardımlara hak kazanılıp kazanılmadığı, yardımların süresi ve yardımlardan yararlanacak aile bireyleri sigortalının tabi olduğu ülke mevzuatına göre, yardımların kapsamı ve ifa şekli ise, yardımlardan yararlanacak kimsenin bulunduğu ülke mevzuatına göre belirlenir.

Madde 15
Sigortalının Aile Bireyelerine Sağlık Sigortasından Sağlanan Yardımlar

(1) Sigortalı bulunduğu ülke mevzuatına göre sağlık yardımına hak kazanmış olan şahsın diğer taraf ülkesinde oturan aile bireyleri, oturdukları ülkenin mevzuatına göre sağlık yardımlarına hak kazanmamış olmaları koşulu ile hastalık, analık sigortasıyla sağlanan yardımlardan yararlanırlar.

(2) Bu maddenin 1. fıkrasında sözü edilen aile bireyleri, yetkili kurumun bulunduğu taraf ülkeye geçici olarak gittiklerinde sağlık yardımlarından, bu akit tarafın yetkili kurumunun mevzuatındaki hükümlere göre yararlanırlar.

(3) Sağlık yardımı giderleri, sigortalının kayıtlı olduğu akit taraf yetkili kurumunca karşılanır.

(4) Yardımlara hak kazanılıp kazanılmadığı, yardımların süresi ve yardımlardan faydalanacak aile bireyelerinin kimler olduğu sigortalının kayıtlı olduğu akit taraf yetkili kurum mevzuatına göre, yardımların kapsamı ve ifa şekli ise oturulan taraf yetkili kurumunun mevzuatına göre belirlenir.

Madde 16
Aylık Sahiplerine Sağlık Sigortasından Sağlanan Yardımlar

(1) Her iki akit taraf mevzuatına göre ödenmesi gereken aylıklar veya gelirlerden yararlanan aylık-gelir sahibi ve aile bireyleri, sağlık yardımlarından ülkesinde oturduğu akit tarafın mevzuatına göre, yalnız bu tarafın mevzuatına göre bir aylık veya gelir alıyormuş gibi yararlanır. Sağlık yardımı masrafları, ikamet yeri yetkili kurumunca karşılanır.

(2) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre aylık veya gelir alan ve diğer akit taraf ülkesinde oturan bir kimsenin ve aile bireyelerinin, aylığı ödeyen akit taraf mevzuatı uyarınca hak kazandıkları sağlık yardımları, aylığı ödeyen akit taraf yetkili kurumunun nam ve hesabına ikamet mahallindeki kurumca sağlanır.

(3) Akit taraflardan yalnız birinin mevzuatına göre aylık veya gelir bağlanmış olan kimselerin ve bunların yanlarında ikamet eden aile bireyelerinin, diğer akit taraf ülkesinde buldukları sırada, durumları derhal (acil) yardım yapılmasını gerektirdiği zaman, aylık veya geliri ödeyen ülkenin yetkili kurumu hesabına olmak kaydıyla sağlık yardımlarından yararlanırlar.

Her iki akit taraf mevzuatına göre aylık veya gelir alan ancak bir tarafta oturan kimseler ile aile bireyleri, diğer akit tarafta buldukları sırada yapılacak sağlık yardımları masrafları, bulunulan ülkenin mevzuatı kapsamında olmak üzere bu ülkenin yetkili kurumunca karşılanır.

(4) Bu maddenin 2. fıkrasına istinaden, sağlık yardımlarına hak kazanılıp kazanılmadığı, yardımların süresi ile yardımlardan yararlanacak aile bireyelerinin tespiti aylığı ödeyen akit taraf mevzuatına göre, yardımların kapsamı ve ifa şekli ise aylık almakta olan kimsenin ülkesinde oturduğu akit tarafın mevzuatına göre belirlenir.

Madde 17

Protezler, Büyük Cihazlar ve Diğer Büyük Masraf Gerektiren Sağlık Yardımları

İdari Anlaşmaya ekli listede gösterilen protezlerin, büyük cihazların ve diğer büyük masraf gerektiren sağlık yardımlarının sağlanması, acil haller hariç, şahsın kayıtlı bulunduğu kurumun iznine bağlıdır.

Madde 18

İş göremezlik Ödenekleri

(1) İş göremezlik ödenekleri yetkili kurumca, bu kurumun uyguladığı mevzuat hükümlerine göre sağlanır.

(2) Akit taraf ülke mevzuatında sigortalı şahsa yapılacak iş göremezlik ödeneklerinin aile bireylerinin sayısına göre belirlenmesi hükmü varsa, diğer akit taraf ülkesinde oturan aile bireyleri de yetkili kurum tarafından dikkate alınır.

Madde 19

Gider İadesi

Bu sözleşmenin 14, 15, 16, 17, 25 ve 29. maddelerinde öngörülen hallerde yapılan sağlık yardım masrafları, ilgilinin kayıtlı bulunduğu yetkili kurum tarafından yardımları yapan tarafın yetkili kurumuna, İdari Anlaşma ile belirlenecek usul ve esaslar dahilinde ödenir.

II. KISIM

MALÜLLÜK, YAŞLILIK VE ÖLÜM AYLIKLARI

Madde 20

Sigortalılık Sürelerinin Birleştirilmesi

(1) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre yardımlardan yararlanma hakkı bir sigortalılık süresinin tamamlanmış olması koşuluna bağlı ise, bu mevzuatı uygulayan kurum, diğer akit tarafın mevzuatına tabi olarak geçen sigortalılık sürelerini aynı zamana rastlamamak şartı ile kendi mevzuatına göre geçmiş süreler gibi değerlendirir.

(2) İlgilinin, bu maddenin uygulanması sonucu yardıma hak kazanamadığı durumlarda taraflar, sosyal güvenlik sözleşmesi imzalamış buldukları üçüncü bir ülkedeki sigortalılık sürelerini de, aynı zamana rastlamamak şartı ile birleştirirler.

(3) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre yardımlardan yararlanma hakkı, bir özel rejim kapsamında bir meslekte veya belirli bir meslekte veya işte belirli bir sürenin tamamlanmasına bağlı ise, sadece ilgili rejim kapsamında geçen süreler veya böyle bir rejimin olmaması durumunda aynı meslekte veya aynı işte tamamlanmış süreler, eğer uygunsa diğer akit taraf mevzuatı kapsamında bir yardım hakkının belirlenmesinde dikkate alınır. Ancak, diğer taraf ülkesinde böyle bir hizmetin bulunmaması halinde, genel rejime tabi olarak geçen sigortalılık süreleri de bu sürelerle birleştirilir.

(4) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre yardım hakkının kazanılması şartlarının tespitinde, diğerk taraf ÷lkedeki ilk işe başlama tarihi de dikkate alınır.

(5) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre yardımlar, sigortalılık süresinin tamamı veya bir kısmındaki ortalama kazanç esasından hesaplandığı takdirde, ödenecek yardımların hesabında dikkate alınacak ortalama kazanç, kendi mevzuatına tabi olarak geçen sigortalılık süreleri içinde elde edilen kazançlara göre belirlenir.

Madde 21 **Yardımların Hesaplanması**

(1) Bir kimse aralıklı veya aralıksız olarak akit tarafların mevzuatına tabi olmuşsa, her akit tarafın kurumu, uyguladığı mevzuata göre, bu kimsenin veya hak sahiplerinin gereğine göre 20. madde hükümleri dikkate alınarak yardımlardan yararlanma hakkının bulunup bulunmadığını tespit eder.

(2) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre yardımlardan yararlanma hakkı 20. madde hükmü uygulanmaksızın kazanılıyorsa, bu tarafın yetkili kurumu ödenmesi gereken yardım miktarını yalnız bu tarafın mevzuatına göre geçen sigortalılık sürelerini dikkate alarak belirler.

(3) İlgili kimse akit taraflardan birinin mevzuatına göre yardımlara ancak 20. madde hükümlerinin uygulanması suretiyle hak kazanıyor ise, bu tarafın yetkili kurumu yardımları aşağıda belirtildiği şekilde hesaplar.

1. Yetkili kurum, her iki akit tarafın mevzuatlarına göre geçen bütün sigortalılık sürelerini yalnız kendisinin uyguladığı mevzuata göre geçmiş gibi değerlendirerek nazari miktarı hesaplar.
2. Bununla birlikte, miktarı sigortalılık sürelerinin uzunluğuna bağlı olmayan yardımlar söz konusu ise, bu miktar 1. bentte sözü edilen nazari miktar olarak kabul edilir.
3. Yetkili kurum daha sonra bu fıkranın 1. veya 2. bentlere göre hesaplanan nazari tutarın, uyguladığı mevzuata göre geçen sigortalılık süreleri uzunluğunun, riskin meydana gelmesinden önce her iki akit tarafın mevzuatlarına göre geçen sigortalılık süreleri toplamı uzunluğuna olan oranını, fiili tutar olarak belirler. Bu, ilgiliye ödenecek tutardır.
4. Bu aylıklara ilave olarak yapılan yardımlar da 1. 2. ve 3. bentlere göre hesaplanır.
5. Eğer riskin meydana gelmesinden önce her iki akit tarafın mevzuatlarına göre geçen sigortalılık sürelerinin uzunluğu bir tam yardımdan yararlanmak için akit taraflardan birinin mevzuatına göre gerekli azami süreden fazla ise, bu tarafın yetkili kurumu, bu fıkranın 1. bendini uygulamak suretiyle, uyguladığı mevzuatta öngör÷len tam yardım miktarına eşit yardımdan fazla miktarda bir yardım tahsisi ile yükümlü olmaksızın, anılan sürelerin toplam uzunluğu yerine sözü edilen azami süreyi dikkate alır.

(4) Akit taraf yetkili kurumu, uyguladığı mevzuat uyarınca, sigortalılık süresinin doldurulması temelinde eşit veya daha yüksek bir miktarının tespit edilmesi olasılığı varsa, bu maddenin yukarıdaki fıkralarında yer alan hükümleri uygulanamaz.

Madde 22
Oniki Aydan Az Sigortalılık Süreleri

(1) 21. madde hükümlerine bakılmaksızın, bir akit tarafın mevzuatına göre geçen sigortalılık sürelerinin toplam uzunluğu oniki ayı tamamlamıyorsa ve yalnız bu süreler dikkate alındığında bu mevzuata göre hiçbir hak doğmuyorsa, bu tarafın kurumu anılan sürelerle göre yardım sağlamak zorunda değildir.

(2) Bu durumda, diğer akit taraf ülke yetkili kurumu, bu maddenin 1. fıkrasında belirtilen süreleri kendi mevzuatına göre geçmiş süreler gibi değerlendirerek, aylığı hesaplar.

III. KISIM
ÖLÜM YARDIMI

Madde 23
Sigortalılık Sürelerinin Birleştirilmesi ve Ölüm Yardımlarının Ödenmesi

(1) Akit tarafların mevzuatlarında ölüm yardımı varsa ve bu mevzuatlara göre ölüm yardımlarından yararlanmak için sigortalılık sürelerinin tamamlanmış olması gerekiyorsa, yetkili kurum, bu yardımların hesaplanmasında, diğer akit tarafta geçen süreleri, aynı zamana rastlamamak koşulu ile sanki kendi ülkesinde geçmiş gibi nazara alır.

(2) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre sigortalı bulunan bir kimse, diğer akit taraf ülkesinde öldüğü takdirde, sigortalı olduğu akit taraf ülkesinde ölmüş gibi kabul edilir ve ölüm yardımına hak kazanır.

(3) Bu Sözleşmenin uygulanmasında, her iki akit tarafın mevzuatı uyarınca ölüm yardımından yararlanma hakkı bulunuyorsa,

1. Yardım, yalnız ölümün meydana geldiği akit taraf mevzuatına göre ödenir, veya,
2. Ölüm akit tarafların ülkeleri dışında meydana gelmişse, yardım, yalnız yardımdan yararlanma hakkına konu teşkil eden ölüm olayından önce kişinin son defa mevzuatına tabi olduğu akit taraf mevzuatına göre ödenir.

IV. KISIM
MESLEK HASTALIKLARI VE İŞ KAZALARI

Madde 24
Her İki Akit Taraf Ülkesinde Aynı Riske Maruz Kalma

(1) Meslek hastalığına tutulan kimse, her iki akit taraf ülkesinde bu hastalığa neden olabilecek bir işte çalışmışsa, bu kimsenin veya hak sahiplerinin talep edebilecekleri yardımlar, -duruma göre bu maddenin 2. ve 4. fıkraları hükümleri dikkate alınarak- koşullarını en son yerine getirdikleri akit tarafın mevzuatına göre sağlanır.

(2) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre meslek hastalığı yardımlarından yararlanma hakkı, hastalığın ilk kez bu ülkenin kendi topraklarında meydana gelmiş olması koşuluna bağlı bulunuyorsa, bu koşul, bu hastalığın ilk kez diğer akit tarafın ülkesinde meydana gelmiş olması halinde de yerine getirilmiş sayılır.

(3) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre meslek hastalığı yardımlarından yararlanma hakkı, hastalığın, böyle bir hastalığa neden olabilecek son faaliyetin sona ermiş olmasından sonra belirli bir süre içerisinde meydana gelmiş olması koşuluna bağlı bulunuyorsa, bu tarafın yetkili kurumu, bu hastalığın diğer akit taraf ülkesinde ne zaman meydana geldiğini tetkik ederek, diğer akit tarafın ülkesinde icra edilen aynı nitelikteki faaliyetleri, bu faaliyetler kendi mevzuatına göre icra edilmiş gibi değerlendirir.

(4) Akit taraflardan birinin mevzuatı, doğrudan veya dolaylı olarak yardım hakkını meslek hastalığının meydana gelmesine yol açan bir faaliyetin belirli bir süre zarfında icra edilmiş olması koşuluna bağlıyorsa, o tarafın yetkili kurumu, birleştirme işleminin yapılmasında, böyle bir faaliyetin diğer akit tarafın ülkesinde icra edildiği süreleri de değerlendirir.

Madde 25

Diğer Akit Tarafta Oturma veya Bulunma

(1) İş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan ve diğer akit taraf ülkesinde oturan kimseler, yetkili kurumun hesabına, oturdukları ülke mevzuatı kapsamında kabul edilerek, sağlık yardımlarından yararlanırlar.

(2) İş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan ve diğer akit taraf ülkesinde bulunan kimseler, yetkili kurumun hesabına, buldukları ülke mevzuatı kapsamında kabul edilerek, acil sağlık yardımlarından yararlanırlar.

Madde 26

Meslek Hastalığının Ağırlaşması

Akit taraflardan birinin mevzuatına uygun olarak meslek hastalığı yardımı yapılmış sigortalı şahıs, diğer taraf ülkesinde oturduğu sürede bu hastalığı ağırlaşırsa, aşağıdaki kurallar uygulanır.

1. Meslek hastalığına yakalanan kimse ikinci akit tarafın mevzuatına göre anılan hastalığa neden olacak veya hastalığı ağırlaştıracak bir faaliyet icra etmemiş ise, birinci akit tarafın yetkili kurumu, uyguladığı mevzuat hükümleri çerçevesinde ağırlaşmayı dikkate alarak yardım giderlerini üstlenmek zorundadır.
2. Sigortalı şahıs böyle bir faaliyeti ikinci taraf mevzuatına göre icra etmiş ise, birinci akit tarafın yetkili kurumu, yardım giderlerini, ağırlaşmayı nazara almaksızın uyguladığı mevzuatı çerçevesinde üstlenmek zorundadır; ikinci tarafın yetkili kurumu ise kendi mevzuatı çerçevesinde göre ilgili şahsın ağırlaşmadan sonraki durumu dikkate alınarak hesaplanacak yardım miktarı ile ağırlaşmadan önceki ödenmesi gereken yardım miktarı arasındaki farkı öder.

V. KISIM İŞSİZLİK YARDIMLARI

Madde 27 Sigortalılık Sürelerinin Birleştirilmesi

(1) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre yardımlardan yararlanma hakkı sigortalılık sürelerinin tamamlanması koşuluna bağlı bulunuyorsa, bu tarafın yetkili kurumu, diğer akit tarafın mevzuatına tabi olarak geçen sigortalılık sürelerini aynı zamana rastlamamak koşulu ile değerlendirir.

(2) Yardımların miktarı, süresi ve ödeme şekli yardımı yapan yetkili kurumun mevzuatına göre belirlenir.

(3) Bu sözleşmenin 5. maddesindeki hükümleri işsizlik yardımlarında uygulanmaz.

IV. BÖLÜM ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Madde 28 İdari Önlemler ve İşbirliği Usulleri

(1) Akit tarafların yetkili makamları bu Sözleşmenin uygulanması için idari anlaşmayı yapar ve gerekli idari tedbirleri alırlar.

(2) Akit tarafların yetkili makamları bu Sözleşmenin uygulanması ile ilgili olarak alınan önlemler konusunda mümkün olan en kısa süre içerisinde birbirlerine gerekli bilgileri teati ederler ve bu Sözleşmenin uygulanmasını etkileyen ölçüde kendi ulusal yasalarında yapılan değişiklikleri de en kısa süre içerisinde birbirlerine bildirirler.

(3) Akit tarafların yetkili makamları bu Sözleşmenin uygulanmasını kolaylaştırmak üzere irtibat kurumları tesis ederler.

(4) Bu Sözleşmenin uygulanmasına ilişkin her sorun için akit tarafların yetkili makamları ve kurumları sanki bu sorunlar kendi ulusal yasalarını etkiliyormuş gibi birbirlerine yardımcı olurlar. Bu idari yardımlaşma parasız yapılıdır.

(5) Bu Sözleşme hükümleri uyarınca bir akit tarafa diğer akit tarafça hakkında bildirimde bulunulan kişilere ilişkin her nevi bilgi, bu Sözleşmenin uygulanması esnasında gizlilik değeri taşır ve ancak bu Sözleşmenin ve tabi olduğu ilgili mevzuat çerçevesinde kullanılabilir.

Madde 29 Tıbbi Kontroller

(1) Bir akit taraf ülkesinde oturan veya bulunan kimselerin iş göremezlik durumlarının tespit edilebilmesi için bir taraf mevzuatına göre öngörülen tıbbi kontroller, yetkili kurumun talebi üzerine ve yetkili kurumun hesabına ilgilinin oturma veya bulunma yerindeki kurum tarafından yapılır.

(2) Şayet tıbbi kontroller, her iki akit tarafın mevzuatlarının uygulanması için yapılıyorsa, ilgilinin oturma veya bulunma yerindeki kurum tarafından yapılır, masraflar bu kuruma aittir.

Madde 30 **Resmi Dillerin Kullanılması**

(1) Bu Sözleşmenin uygulanmasında akit tarafların makamları ve kurumları, kendi dilleri ile haberleşirler.

(2) Bir dilekçe veya belge diğer tarafın resmi dili ile yazılmış olduğu gerekçesiyle reddolunamaz.

Madde 31 **Giderlerden ve Tasdikten Bağışıklık**

(1) Bir akit tarafın mevzuatı çerçevesinde ibraz olunan evrak veya diğer belgeler harç, damga resmi, konsolosluk veya yönetime ilişkin giderlerden kısmen yada tamamen muaf ise, bu muafiyet diğer tarafın mevzuatına göre veya bu Sözleşme uyarınca ibraz olunan evrak veya diğer belgeler için de uygulanır.

(2) Bu Sözleşmenin uygulanmasında ibraz edilecek her türlü belge, Elçilik ve Konsolosluk makamlarının ilave tasdikinden muaftır.

Madde 32 **Bir Talep veya İtiraz Başvurusunun Verilmesi**

(1) Akit taraflardan birinin mevzuatına göre, ilgili tarafın yetkili makam veya kurumuna yasal süresi içerisinde yapılmış bulunan bir yardım ödenmesi veya yardım hakkının belirlenmesi hususundaki talep, bildirim veya itiraz, diğer tarafın yetkili makamına sunulmuş gibi kabul edilir. Aynı husus, diğer konulara ilişkin dilekçeler ile beyannameler ve itirazlar konusunda da geçerlidir.

(2) Bir taraf mevzuatı uyarınca yapılan yardım talebi, diğer tarafın mevzuatı uyarınca muadil bir yardım için talep olarak kabul edilir.

(3) 1 ve 2. fıkranın uygulandığı herhangi bir durumda, talep, bildiri veya itirazın sunulduğu yetkili makam veya kurum, bunu geciktirmeksizin diğer tarafın yetkili makam veya kurumuna iletir.

Madde 33 **Üçüncü Kişinin Sorumluluğu**

(1) Bir kimse, akit taraflardan birinin mevzuatına göre, diğer bir akit taraf ülkesinde sebep olunan veya meydana gelen bir kaza nedeniyle yardım görmekte ise, yardımları sağlamakta olan kurumun, zararı tazmin etmekle yükümlü üçüncü kişilere karşı talepte bulunma hakları vardır.

(2) 1. fıkrada belirtilen kurumlar, uygulanan mevzuata göre üçüncü kişilere karşı hak iddiasında bulunabilecek olan sigortalının veya hak sahibinin yerine geçmesi halinde, üçüncü kişilere karşı doğrudan doğruya hak iddiasında bulunabilirler.

(3) Bu maddenin 2. fıkrasında yer alan bu durum diğer akit tarafça tanınır.

Madde 34 **Haksız Yere Ödenen Miktarların Geri Alınması**

(1) Bu Sözleşmenin uygulanmasında malullük, yaşlılık veya ölüm yardımlarının ödenmesi veya yeniden gözden geçirilmesi sırasında akit taraflardan birinin yetkili kurumu bir yararlanıcıya hak ettiği bir meblağı aşan miktarda ödeme yapmışsa, bu kurum, yararlanıcıya müteakabil yardımları ödemekle yükümlü olan diğer akit tarafın kurumundan fazladan ödenen miktarı, bu kimseye ödeyeceği miktarlardan kesmesini talep edebilir. Bu sonuncu kurum, bu şekilde kestiği meblağı diğer tarafa transfer eder. Eğer bu tür geri alma işlemi yapılamıyorsa, aşağıdaki fıkralar hükümleri uygulanır;

(2) Akit taraflardan birinin kurumu, yardımlardan yararlanan bir kimseye hak ettiğinden fazla bir meblağ ödemişse, bu kurum, uyguladığı mevzuatta öngörülen koşullar ve sınırlar dahilinde, yararlanıcıya yardım sağlamakla yükümlü diğer akit tarafın kurumundan, fazla ödeme konusu olan miktarı, bu kimseye ödediği meblağlardan kesmesini talep edebilir. Bu sonuncu kurum kesintiyi -bu fazladan ödeme sanki kendisi tarafından yapılmış gibi- kendi mevzuatında öngörülen koşullar ve sınırlar dahilinde yapar ve böylece kestiği meblağı alacaklı kuruma transfer eder.

(3) Akit taraflardan birinin kurumu, yararlanıcıya mevzuatına göre avans ödemişse, bu kurum, diğer tarafın kurumundan yararlanıcıya bu kurumun aynı süre için borçlu olduğu meblağlardan ödenen avans tutarını kesmesini talep edebilir. Bu sonuncu kurum kesintiyi yapar ve böylece kesilen meblağı alacaklı kuruma transfer eder.

Madde 35 **Ödemede Kullanılacak Para**

(1) Bu Sözleşme uyarınca yapılacak yardımlar, akit taraf yetkili kurumunun kendi para birimiyle yapılır.

(2) Şayet yararlanıcı diğer akit tarafta ya da üçüncü bir ülkede oturuyor ise o taktirde ödeme o günkü resmi kur üzerinden konvertibil bir para birimi ile yapılır. Hesaplama şekli ve kurun saptanması, İdari Anlaşmaya göre düzenlenecektir.

(3) Bu Sözleşme uyarınca akit taraflardan birinin yetkili kurumu diğer akit tarafın kurumunca sağlanan yardımlara ilişkin gider iadesine yönelik meblağları ödemekle yükümlü ise, borç ikinci tarafın parası ile ifade olunur. Birinci kurum -akit taraflar arasında başka ödeme usulleri üzerinde anlaşma yoksa- anılan para ile yapılan ödeme nedeniyle borçtan yasal olarak kurtulmuş sayılır.

Madde 36 **Anlaşmazlıkların Çözülmesi**

(1) Akit tarafların yetkili makamları bu Sözleşmenin yorumlanmasında ve uygulanmasında ortaya çıkan her türlü anlaşmazlıkların çözülmesinde bütün imkanlarını kullanacaklardır.

(2) Eğer bir anlaşmazlık, bu maddenin 1. fıkrasında belirtildiği biçimde ve 6 ay içerisinde çözümlenemezse, anlaşmazlık akit taraflardan birinin yetkili makamının talebi üzerine aşağıda belirtildiği şekilde oluşturulan Hakem Heyetine götürülür;

1. Her akit tarafın Hükümeti, anlaşmazlığın hakem heyeti tarafından giderilmesi ile ilgili başvurunun eline geçmesinden itibaren altı ay içinde bir hakem tayin eder. Hükümetlerce atanan iki hakem, (akit taraflardan hakemini en son tayin etmiş olan tarafın bu tayin hakkında diğer tarafa bildirimde bulunduğu tarihi izleyen iki aylık süre zarfında), akit taraflardan biri veya diğerinin vatandaşı olmayan üçüncü bir hakem tayin eder.
2. Akit tarafın Hükümetlerinden biri, belirtilen süre içinde hakem tayin etmezse, diğer taraf Uluslararası Adalet Divanı Başkanından veya Başkanın akit taraflardan birinin vatandaşı olması durumunda Başkan yardımcısından veya akit taraflardan birinin vatandaşı olmayan ve Başkan yardımcısından sonra gelen yargıçtan bir hakem tayin etmesini talep edebilir. İki hakemin bir üçüncü hakem tayininde anlaşamamaları halinde de taraflardan biri veya diğerinin hükümetlerinin talebi üzerine aynı usul uygulanır.
3. Hakem Heyeti, taraflar arasında yapılan Sözleşmeye ve uluslararası hukukun genel hükümlerine (prensiplerine) istinaden oy çokluğu ile karar verir. Hakem Heyeti çalışma usul ve esaslarını kendisi belirler.

Hakem Heyetinin kararları bağlayıcı ve kesindir.

Her akit taraf kendi üyesinin masrafları ile Hakem Heyetindeki temsil giderleri ile ilgili masrafları karşılar. Başkanlık ve diğer masraflar eşit olarak akit taraflar arasında paylaşılır.

V. BÖLÜM GEÇİCİ VE SON HÜKÜMLER

Madde 37 Geçici Hükümler

- (1) Bu Sözleşme, yürürlüğe girmesinden önceki bir dönem için hiçbir hak doğurmaz.
- (2) Bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önce bir akit tarafın mevzuatına göre geçen bir sigortalılık süresi, bu Sözleşme hükümlerine göre doğan hakların belirlenmesinde değerlendirilir.
- (3) Bu maddenin 1. fıkrası hükmü saklı kalmak kaydıyla, bu Sözleşme uyarınca bir hak, Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önce gerçekleşmiş olan bir riskle ilgili olsa dahi, doğar.
- (4) Yalnız bu Sözleşme uyarınca ödenmesi gereken herhangi bir yardım, ilgilinin bu Sözleşme hükümlerine uygun olarak talepte bulunması halinde, önceden tasfiye edilen haklar, bir toptan ödemeye yer verilmemiş olması kaydıyla, bu Sözleşmenin yürürlük tarihinden geçerli olarak ödenecektir.
- (5) Bu maddenin 4. fıkrasında sözü edilen talep bu Sözleşmenin yürürlük tarihinden itibaren iki yıl içinde yapılırsa, bu Sözleşmeye göre doğan haklar, akit tarafların mevzuatlarındaki

hakkın düşmesine veya zaman aşımına uğramasına ilişkin hükümleri, ilgili hakkında uygulanmaksızın sözleşmenin yürürlük tarihinden itibaren kazanılır. Sözleşmenin yürürlük tarihinden itibaren iki yıl geçtikten sonra yapılan taleplerde ise talep tarihi esas alınır.

Madde 38 **Yürürlük**

(1) Bu Sözleşme akit tarafların iç mevzuatlarındaki usuller dahilinde onaylanacak ve onaylandığı, en kısa zamanda diğer akit tarafa bildirilecektir.

(2) Bu Sözleşme, son onay bildiriminin yapıldığı ayı izleyen ikinci ayın birinci gününde yürürlüğe girecektir.

Madde 39 **Sözleşmenin Süresi**

Bu Sözleşme süresiz olarak yürürlükte kalacaktır.

Akit taraflardan biri, diğer akit tarafa diplomatik yollardan, içinde bulunulan yılın sonuna en az 6 ay kala yazılı bildirimde bulunmak suretiyle bu Sözleşmeyi feshedebilir. o takdirde Sözleşme, o yılın sonu itibarıyla sona erer.

Madde 40 **Kazanılmış Hakların Korunması**

(1) Bu Sözleşmenin feshi halinde, Sözleşme uyarınca kazanılmış olan haklar geçerliliğini korur.

(2) Bu Sözleşmenin feshi halinde henüz karara bağlanmamış yardım hakları ile ilgili tüm işlemler, bu Sözleşme hükümlerine göre sonuçlandırılır.

Bu Sözleşme 27.05.2003. tarihinde Ankara'da, tamamı eşit derecede geçerli olmak üzere Türkçe ve Hırvatça, Boşnakça, Sırpça olarak düzenlenmiş ve imzalanmıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ADINA

BOSNA-HERSEK ADINA

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

Adnan TERZIĆ
Başbakan